

Heem-info

contact: 040 2016669 of 040 2014310

e-mail: secretaris@weerderheemvalkenswaard.nl

website: www.weerderheemvalkenswaard.nl

Rekeningnummer: NL82RABO0108210324 t.n.v. pennm HKK

Weerderheem is ANBI-vereniging Contributie: € 32.50

Heemkamer: Oranje Nassaustraat 8f, 5554 AG Valkenswaard, 040-2015055.

Open op dinsdag vanaf 20.00 uur en eventueel op afspraak.

april
2020

U wilt het bestuur bereiken?

Henk Wessels	voorzitter	De Vlasakker 17	5555 LG	Valkenswaard	040-2014310
Sjef Tooten	secretaris	Franciscusdal 48	5551 CS	Valkenswaard	040-2016669
Wil Mesman	penningmeester	Stakenborgakker 47	5554 GV	Valkenswaard	040-2070363
Loet Visschers	vice-voorzitter	De Lathyrus 22	5552 PJ	Valkenswaard	040-2017453
Jeanne van Bree-Meurkens	bestuurslid	Valkenierstr. 122	5555 JE	Valkenswaard	040-2019018
Erwin van Oorschoot	Bestuurslid	Hulstbeemd 29	5551 HP	Valkenswaard	040-8452950
Els Verbeek-Dielis	bestuurslid	Markt 56	5554 CD	Valkenswaard	040-2016313

Beste leden van Heemkundekring Weerderheem,

In drie weken tijd is de wereld op zijn kop gezet door het corona virus COVID-19. En dat heeft de nodige gevolgen voor de maat-schappij, voor alle mensen dus.

Anderhalve meter uit elkaar blijven, geen bezoeken aan elkaar, geen samenkomsten.

Het laat zich aanzien dat deze maatregelen nog wel even zullen duren, in ieder geval tot 1 juni aanstaande.

Deze maatregelen hebben veel consequenties, de wereld staat bijna stil.

Zeker voor de senioren zijn de gevolgen groot, omdat ze, ten eerste de grootste risicogroep zijn om ziek te worden, maar ook omdat deze groep medeburgers voor een groot deel afgezonderd zijn.

Geen bezoek aan of van kinderen en kleinkinderen en alleen naar de winkel om etenswaren in te kopen is het advies.

Dat vraagt veel, maar de laatste weken laten ook zien dat we een sterk volkje zijn dat allerlei initiatieven toont om de tijd een beetje aangener te maken. Op internet, in de kranten en op tv zien we hoe mensen elkaar helpen en elkaar moed inspreken. Ik zag net een foto waarbij in een bejaardenflat de bewoners in de deuropening zitten en zo bingo kunnen spelen.

Misschien dat we elkaar pas na de zomervakantie zien of misschien dat we eerder een extra bijeenkomst houden, dat weten we allemaal nog niet.

Namens het bestuur wil ik via deze brief laten weten dat wij aan jullie denken en willen we jullie een steun in de rug geven om deze lastige tijden door te maken.

Het gaat ons zeker lukken om hier doorheen te komen, ook al kost dat wat kruim!

Steun elkaar, wees voorzichtig en blijf gezond. Tot de volgende keer, eventjes nog via e-mail, maar hopelijk over een tijdje weer in de heemkamer of in de foyer.

Heel veel groeten en sterkte met de noodzakelijke maatregelen,

Henk Wessels

voorzitter

Heemkundekring Weerderheem

Griep tijd

Het is allemaal confronterend en vreemd wat er nu op gezondheidsgebied bezig is.

Daarom **geen aankondiging** voor een **lezingavond** in deze Heeminfo zoals gebruikelijk. **Geen lezingen in april en mei.** Het is meer wat algemene berichtgeving en aandacht voor een aantal gegevens. En . . . over wat er nu in ons heem gebeurt: de coronagriep. Een lokaal, tot globaal heemonderwerp. Het ziet ernaar uit dat we pas in september weer 'heemkundig' kunnen acteren. De heemreis, over een half jaar op 19 september, is al geheel voorbereid. De **Heeminfo van mei** (dan weten we wat meer over de griepperiode) wordt een 'special' daarover. Daarin lees je ook of we voor september nog samenkomen.

Activiteiten die we mogelijk in deze Heeminfo hadden genoemd (bv de Romeinenweek 25-4 / 3-5,

het IVN had leuke dingen, enz.) laten we achterwege: want, tot juni geen schijn van kans van 'samenkomen'.

Algemene Leden Vergadering

Onze ALV van 17 maart ging niet door. Het bestuur zag geen mogelijkheid om het op korte termijn daarna door te laten gaan. Na de zomer bezien we de situatie. Nood breekt wet. Daarin vinden we ruggesteun van Brabants Heem (zie de maandbrief) en van ieder weldenkend mens. Ons probleem hierbij is dat er een aantal papieren leden zijn die, in zo'n situatie als nu, lastig te bereiken zijn. We hebben ons best gedaan, maar niet iedereen is bereikt. Sorry. Op de agenda van de maart-ALV stond nadrukkelijk het onderwerp 'digitale informatie' om méér via de 'electronische snelweg' te communiceren. (Om meerdere redenen, o.a. ook vanwege de kopieerkosten). We weten: niet ieder kan digitaal, en natuurlijk blijven we gewoon alle leden 'van dienst zijn' zover als mogelijk.

Het Brabants Heem (Nieuwsbrief-maart) zegt: *"Statutair zijn verenigingen verplicht jaarlijks de Algemene Leden Vergadering (ALV) te houden. In de meeste statuten staat dat de ALV moet plaatsvinden binnen 6 maanden na het verstreken jaar. Verenigingen die de ALV nog niet hebben gehouden, lijken nu door de noodmaatregelen van de overheid in de problemen te komen. Er mogen tot 1 juni immers geen bijeenkomsten meer worden georganiseerd. Maar 'nood breekt wet' en nood breekt ook de op de wet gebaseerde statuten. Feitelijk is het i.v.m. de huidige noodmaatregelen dus geen enkel probleem om de ALV na de in de statuten vermelde termijn te houden. Verenigingen die de ALV derhalve niet (nog) in juni kunnen organiseren kunnen de ALV -zolang de overheid besloten heeft de noodmaatregelen niet op te heffen- in het najaar houden . . . "*

Aanvullend stelt Brabants Heem: *"Annuleer de bijeenkomsten! Voor zover u dat nog niet mocht hebben gedaan, volg het advies van de overheid. Er mogen geen ontmoetingen van meer dan twee mensen worden gehouden. In de praktijk komt dit neer op het sluiten van uw heemcentrum/erfgoedcentrum (heemkamer dus ook), zeker voor bezoek, maar ook voor uw medewerkers. Neem geen risico! Ook Brabants Heem heeft haar evenementen geannuleerd: Er komt dit voorjaar geen Raad van Aangeslotenen. Er komen in augustus geen Brabantse heemdagen. Er worden dit voorjaar geen cursussen "Besturen van een heemkundekring" gehouden. Voorlopig kunnen we ook*

geen actie nemen op de organisatie van zomercolleges . . . "

Let dus wel op Weerderheem(ers)

-heemkamer Oranje Nassastraat is **gesloten** tot na het zomerreces

-de Brabantse Heemdagen **gaan niet door** (jammer voor de trouwe Weerderheemklanten).

-een toevallige ontwikkeling kan ook nog een rol gaan spelen.

Eerder meldden we dat het Brabants Heem een Brabants Erfgoedweekend wil. Op 12 en 13 september. Valkenswaard steigerde en weigerde, omdat dan het Bloemencorso gepland was. Was . . . want dat feestje is locked down. Wellicht moeten we het meedoen aan dat weekend **heroverwegen**.

Uit het verslag van werkgroep archeologie aan AVKP (regio-afdeling)

Bas Verbeek schreef in het laatste verslagdeel:

Is archeologie steeds minder zichtbaar binnen de gemeente Valkenswaard?

Onze indruk is dat de archeologie steeds meer zichtbaar wordt binnen de Gemeente Valkenswaard. Steeds meer projecten komen in de publiciteit waar belangstellende inwoners een kijkje in de keuken kunnen nemen. Zo worden diverse activiteiten door de werkgroep georganiseerd zoals lezingen en deelname aan de NAD. Ook de Gemeente i.s.m. archeologische bedrijven organiseren activiteiten zoals opendagen bij opgravingen om de inwoners te betrekken bij hun erfgoed. Archeologische vondsten worden in het Gemeentehuis tentoongesteld en ook de lokale pers pikt de nieuwsberichten op en publiceert deze berichten via de lokale (social) media.

Worden onderzoeken snel afgesloten en bereiken de resultaten de vrijwilligers nauwelijks?

Door de pro-actieve houding van onze werkgroep weten de archeologische bedrijven ons te vinden en zijn de lijnen kort. Hierdoor worden we als werkgroep goed op de hoogte gehouden van de vooruitgang van de onderzoeken. Archeologische onderzoeken nemen soms een lange tijd in beslag totdat een definitief rapport is verschenen. Soms is het dus nodig om de bedrijven en gemeente actief te benaderen waar deze rapporten blijven. Eén van de eerste activiteiten van onze werkgroep was en nog steeds is het verzamelen en ontsluiten van alle archeologische rapporten binnen de Gemeente Valkenswaard. Zo werden in 2019 maar liefst 45 rapporten ontvangen en op onze databank (<https://weerderheemcollecties.nl/cgi-bin/archeologie.pl>) gezet.

Wat levert archeologie nog op?

Wanneer we de afgelopen jaren dat de onze werkgroep actief is terug kijken op wat het nu allemaal heeft opgeleverd dan kunnen vast stellen dat de archeologie o.a. heeft opgeleverd:

- Tal van hele mooie archeologische vondsten met lokale maar ook regionale waarden;
- Een schat aan kennis over de lokale en regionale historie;
- Bewustzijn van de eigen leefomgeving en identiteit bij alle betrokkenen;
- Behoud van 'het verleden' voor de toekomstige generaties;
- Promotie voor de gemeente in zijn geheel;
- Maar vooral: een leuke en spannende hobby die soms wat werk en zorgen met zich meebrengt!

Kortom de conclusie van onze Werkgroep Archeologie Heemkundekring Weerderheem is dat de belangstelling bij de gemeente, de heemkundekringen, de vrijwilligers maar ook de inwoners van de gemeente Valkenswaard de afgelopen jaren significant is toegenomen. De archeologie lijkt binnen het gemeentelijk bestuur en ambtelijk apparaat een plek te hebben gekregen maar ook binnen de heemkundekring en lokale organisaties, media maar vooral ook de inwoners. De onderzoeken en resultaten dienen als visitekaartje om de belangstelling te behouden en vooral te vergroten!

Gebiedsontwikkeling Dommelland

Een onderwerp dat op de ALV aan bod zou komen.

Gemeente Valkenswaard wil zich meer als vrijetijdsgemeente ontwikkelen, om meer banen te realiseren en meer bezoekers aan te trekken. Dit alles heeft een positief effect op de economie. De gemeente wil dit bereiken door meer gebruik te maken van de aanwezige natuur (De Grootte Heide) en de mogelijkheden tot vrijetijdsbesteding (leisure) in het buitengebied. Daarbij staan bescherming van kwetsbare natuur en oog voor duurzaamheid centraal. Sinds 2017 werkt men eraan. Weerderheem heeft zich van meet af aan hard gemaakt voor de cultuurhistorische waarden in dit gebied. Een jaar geleden is het plan gepresenteerd. Na allerlei besprekingen, tot en met het inspraakrecht op de gemeentelijke commissievergadering, keurde de raad het plan niet goed, maar nam het voor kennisgeving aan. Inmiddels is, met dezelfde gegevens, voor een ander aanpak gekozen.

Het hele gebied is nu in vijf delen/onderdelen opgeknipt. Per deelgebied zijn de plannen bijeengezet.

De deelgebieden zijn: **Leisurezone, Groene entree, Natuurpoort de Malpie, Borkel & Schaft en Boulevard & Paardenzone.**

Tijdens de inloopbijeenkomst op 2 maart 2020, waar Weerderheem ook was, hebben bezoekers kennis genomen van de opzet. Men kon zich aanmelden voor een werkgroep per deelgebied; de heemkunde kon inschrijven als 'bewoner'. Er komt voor elk deelgebied één werkgroep voor bewoners en één voor ondernemers. De beide groepen per deelgebied wacht een drietal avondvergaderingen. De eerste vergadering alleen met jouw werkgroep: de bewoners. In de tweede bijeenkomst worden daarvan de resultaten naast die van de andere groep gelegd. De laatste bijeenkomst is plenair met alle tien de groepen (5 deelgebieden x 2 werkgroepen).

Alle bijeenkomsten staan genoteerd op lokatie D'n Teut, dorps huis Borkel & Schaft.

Alle bijeenkomsten **stonden gepland in mei en juni** en gaan geen van alle door. Dus, dat wordt waarschijnlijk iets voor ná de zomer.

Waar het ons voor Weerderheem om gaat? Kijken naar het heden, bezien wat daarvan vanuit het verleden cultuurhistorisch waardevol is, om dat in de toekomstplannen veilig te stellen. En waar het het bestuur ook om gaat? Zijn er heemleden die aan een zo'n werkgroep willen deelnemen?

Eén voorbeeld (van de vijf)

Werkgroep 'Boulevard en Paardenzone' bewonerswerkgroep

De bewonerswerkgroep levert input van kansen en mogelijkheden voor de Boulevard en Paardenzone. De bevindingen daarvan worden verwerkt tot conceptideeën.

Ze worden samengevoegd met de resultaten uit de werksessie die werkgroep ondernemers neerzet.

De uitkomsten hiervan worden als scenario's voorgelegd tijdens de tweede sessie, waarbij beide werkgroepen aanwezig zijn en toelichting/mening kunnen geven op de voorgetelde scenario's.

In de derde, plenaire, sessie worden alle uitkomsten van de vijf deelgebieden gepresenteerd.

Men zal er, zo mogelijk, alles met elkaar in verbondenheid presenteren zodat er één groot plan zichtbaar wordt.

Wie eraan deelneemt kan ter voorbereiding een aantal documenten doornemen. Ze staan op de gemeentelijke website, de belangrijkste: https://www.valkenswaard.nl/in-valkenswaard/actueel-dommelland_44831/

Déze aanpak **Werkgroep Boulevard en Paardenzone - bewoners** (1)

geldt evenzo

voor **wg Leisurezone** (2)

voor **wg Natuurpoort Malpie** (3)

voor **wg Borkel en Schaft** (4)

en ook voor Werkgroep **Groene entree**; maar daar is al een heemlid voor aangemeld.

Men heeft de keus uit de vier eerstgenoemde werkgroepen.

Dus: wie doet hieraan mee? Het bestuur had dit op de ALV ter sprake willen brengen . . . Meld je. Voorafgaand aan de sessies willen we met de aangemelde heemleden afspreken wat we ter plekke te berde gaan brengen.

Aanmelden vanaf nu bij het secretariaat.

Nog zo'n onderwerp . . .

Hetzelfde (beoogd item voor de afgelaste ALV) geldt voor het volgende verhaal.

Zandpaden

Omdat er van meerdere kanten geopperd wordt werk te maken van een inventaris van de Valkenswaardse Zandpaden staat dit opnieuw op de agenda. Er zijn enkele leden die ermee aan de slag willen. Maar er worden meer deelnemers gevraagd. Meld je.

Knippenbergprijs

Wat zou kunnen aansluiten bij het vorige is het thema in 2020 van de biënnale 'Knippenbergprijs'.

In 2018 ging het om 'volksdevotie', nu gaat het om 'Groen Erfgoed'. De Knippenbergprijs is genoemd naar de priester-classicushistoricus Willy Knippenberg (1910-2005). De uitreiking van de Knippenbergprijs is op zaterdag 14 november 2020 in Boxtel (dat in 2018 prijswinnaar was).

Stichting Brabants Heem, de Historische Vereniging Brabant, Erfgoed Brabant en de Leerstoel Cultuur in Brabant (prof. dr. Arnoud-Jan Bijsterveld) participeren in de Knippenbergprijs. Wat is het meest aansprekende, vernieuwende en publieksgerichte project waarin 'Groen Erfgoed'

centraal staat. De prijs bestaat uit een bijzondere penning en een geldbedrag.

Tal van personen, groepen, verenigingen en instellingen spannen zich in voor het herstel en behoud van 'Groen Erfgoed'. Ze vragen daarvoor aandacht door publicaties, via websites, met het oog op toerisme en recreatie, voor het onderwijs, in tentoonstellingen en evenementen. Welke bijzondere activiteiten of projecten zijn ondernomen of recent afgerond om cultuurhistorisch en landschappelijk Groen Erfgoed in Brabant te behouden en te herstellen? Welke rol spelen vrijwilligers en jongeren daarbij om het (cultuur) landschap voor de toekomst zeker te stellen?

We kunnen hierbij denken aan groen op buitenplaatsen en landgoederen; in parken, pastorie- en kasteeltuinen; aan fruit- en moestuinen; klein- of grootschalige natuurgebieden; hagen en houtwallen; zandpaden en landwegen, enzovoort.

De indieningstermijn loopt tot 15 augustus 2020.

De ingediende projecten moeten op die datum (grotendeels) zijn afgerond.

*Willy Knippenberg
(tek. Jan Lurinks)*

Brabants Dialectenfestival

'Liefde is 't skonste um te hebbe - 't moeiljkste um te kriege - 't koiste um te verlieze.'

Dat is het thema van het 14e Brabants Dialectenfestival in Lieshout. Het wordt gehouden op zaterdag 13 en zondag 14 juni.

Op zaterdagavond 13 juni is om 20.00 uur in het Dorpshuis 'De avond van de schrijfwedstrijd'. Tijdens deze bijeenkomst is er aandacht voor dialecttoneel en zang, maar vooral voor de liedjes, gedichten en verhalen die zijn ingestuurd door de deelnemers aan de schrijfwedstrijd. Dan wordt bekend gemaakt wie de winnaars zijn in de verschillende tekstsoorten.

De avond is gratis toegankelijk voor iedereen die in dialect geïnteresseerd is.

Ziek door een infectie

*We vinden in de 'globale heemkunde' het woord infectie vanaf de 15^e eeuw (1485, 1553). Vanuit het Franse infection (1314, bezoedeling) dat stamt van infecere (in facere - onderdompelen).

Infectieziekten worden veroorzaakt door micro-organismen (virussen, bacteriën, schimmels en parasieten) en komen veel voor. Ze ontstaan als het afweersysteem tekortschiet of als het micro-organisme erg sterk is. Koorts is kenmerkend.

Infectie, F: Infection - bezoedeling; L: in facere - onderdompelen.

*Een bacterie is een eencellig organisme, dat zich snel kan delen en verspreiden. Bacteriën zijn er altijd en overal, ook talloze in en op ons lichaam. Goedaardige (bv. voor voedselvertering) en behulpzame (huidbescherming). Ze zijn ontdekt in 1663 door Robert Hooke (en Anthonie van Leeuwenhoek)

Bacterie, G: bakteria - staf (bakterion - stokje)

*Een virus is geen organisme en heeft geen eigen cellen. Het dringt het lichaam binnen door een bestaande lichaamseigen cel te claimen (kapen) en neemt de volledige controle van die cel over, waardoor het zich kan gaan vermenigvuldigen.

Zie afbeelding onder (Elseviers).

Ons lichaam kan virussen wel onschadelijk maken met antistoffen. Bekende virusziektes zijn hiv, koortslip, waterpokken en verkoudheid.

Virus, L: virus - gif, ziekteverwekker

* Bij een infectie noemt men een ziekte endemisch wanneer die blijft voorkomen in een bepaald gebied, zonder dat de patiënten de ziekte elders hebben opgelopen. Bij endemische ziekten is het aantal besmettingen relatief constant.

Endemie, L: endo domos/endemos - inheems van de mensen terplaatse.

*Wanneer het aantal besmetten exponentieel toeneemt en heel snel afneemt bij gebrek aan te be-

smetten mensen, noemt men de infectieziekte epidemisch.

Exponentieel, L: ex pono - uit plaatsen / uit de rij lopen.

*Epidemisch is een verschijnsel dat meestal in ongunstige zin optreedt in een kleiner of groter gebied van mens of dier. Een epidemische ziekte sterft in een bepaald gebied ofwel uit ofwel wordt na verloop van tijd endemisch.

Epidemie, G: epidémios - over de (hele) bevolking.

*Een pandemie, ten slotte, is een epidemie op wereldwijde schaal.

Pandemie, G: pandemia, pán dēmos - geheel het volk, van alle mensen.

*Epidemieën komen trouwens ook voor onder dieren, een epizoötie genoemd.

Epizoötie bij een specifieke uitbraak, panzoötie op grote schaal.

Epizoötie, G: epi + zoon - over dier.

Aanloop naar viruskennis

De wetenschap en de journalistiek (met name media en communicatie) zijn altijd de 'aanjagers' bij het temmen van ziekten, epidemieën en pandemieën. De reizigers (toeristen) en mensen in de handel zijn de voornaamste verspreiders.

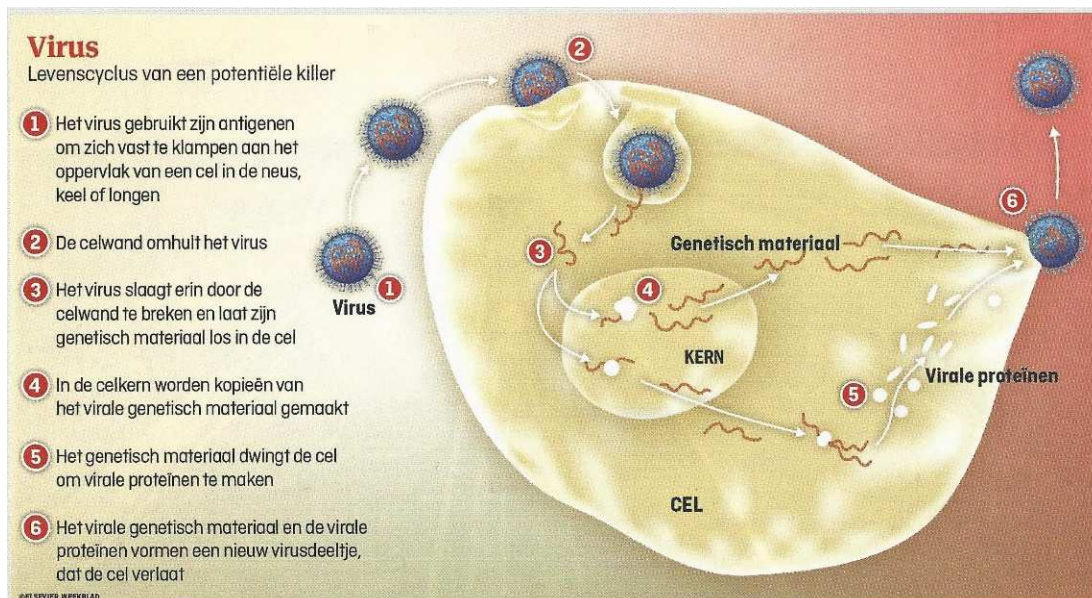
Het begrip pandemie heeft in de 19^e eeuw invulling gekregen. Dus dank aan de wetenschap met als highlights:

---De eerste inenting (vaccin) met antilichamen (Edward Jenner 1796) voor koepokken.

---Dan komt 1840: Ignaz Semmelweis predikt hygiëne: handen wassen!

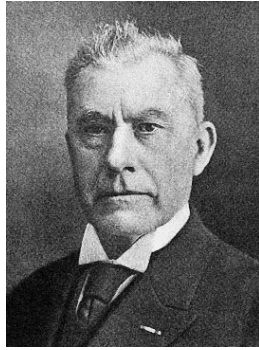
---In 1872 wordt in ons land de Wet tegen Besmettelijke Ziektes aangenomen.

---Robert Koch legt in 1880 de basis voor de bacteriologie. Met als gevolg een hele serie vaccins tegen 'van alles'.

---Dmitri Iosifovich Ivanovsky, Russische botanicus, en Martinus Willem Beijerinck, Nederlandse microbioloog, ontdekten geheel onafhankelijk van elkaar virussen.

Ivanovski meldt het in 1892 en in 1898 publiceerde Beijerinck een artikel waarin hij betoogde dat de ziekte 'tabaksmozaïek' in tabaksplanten veroorzaakt wordt door micro-organismen die kleiner waren dan bacteriën en zich in de cellen van de plant vermenigvuldigen. Hij noemde deze nieuwe ziekteverwekker een 'virus'.

Martinus Beijerinck

RIVM

In 1909 is de start in Utrecht van het Centraal Laboratorium ten behoeve van het Staatstoezicht. Dit bureau fuseert in 1934 met het Rijks-Serologisch Instituut tot Het Rijks Instituut voor de Volksgezondheid, het RIV. In 1953 verhuist het RIV naar Bilthoven. Ze werken gedurende de jaren aan belangrijke projecten.

In 1984 is er weer een fusie: het RIV met het Rijks Instituut voor het Drinkwater en het Instituut voor Afvalstoffenonderzoek wordt RIVM: Rijks Instituut voor de Volksgezondheid en Milieu. Sindsdien zijn er enkele minder ingrijpende ontwikkelingen zoals de integratie van het Rijks Instituut voor Geneesmiddelenonderzoek.

Bij het RIVM op het Science Park Bilthoven (De Bilt) werken 1600 mensen in drie Domeinen: Infectieziekten en Vaccinologie, Milieu en Veiligheid, en

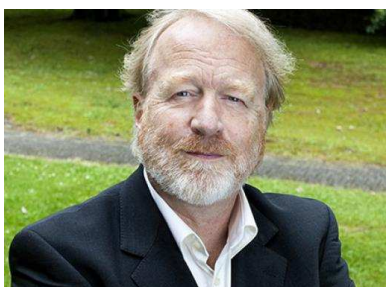
Volksgesondheid en Zorg. Huidige baas is Hans Brug, die jaarlijks circa 300 miljoen op de begroting heeft staan.

Hans Brug

De Domeinen zijn onderverdeeld. In het eerstgenoemde Domein zit sinds 2005 het Centrum voor Infectieziektebestrijding (CIb) met Jaap van Dissel als baas. Dit CIb heeft vijf kenniscentra die het gehele 'infectieziekteveld' bestrijken. Een van de kenniscentra is in 2012 afgesplitst en produceert vaccins, het Nederlands Vaccin Instituut.

Men hoopt in 2021 een vaccin te hebben voor Covid-19.

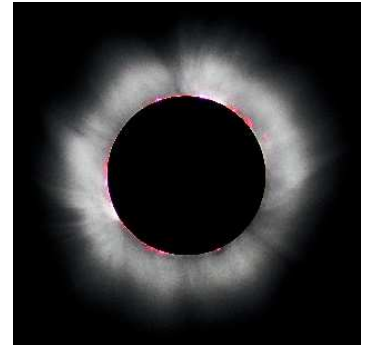
Jaap van Dissel

Covid-19

Een pandemie door het coronavirus

De naam coronavirus werd voor het eerst in 1986 gebruikt bij een besmettelijk virus bij vogels.

De virus heeft onder de microscoop een ronde vorm en doet denken aan de zonnecorona.

'Co' en 'vi' komen dus van corona en virus.

De D staat voor het Engelse 'disease'

= ziekte

en 19 staat voor 2019.

Dat samen maakt **Covid-19**.

Uitbraak epidemie.

Ja, wat doe je bij een 'uitbraak'?

Wie met het virus besmet is, moet in **quarantaine**.

In de middeleeuwen, ten tijde van de pestepidemie, moesten aanmerende schepen veertig dagen stil blijven liggen in de havens voordat de bemanning het schip mocht verlaten.

Quarantaine is het afzonderen van mensen en dieren voor een bepaalde tijd, ter risicovermindering, bijvoorbeeld voordat ze een land binnengaan. Verdere acties kunnen zijn: isolatie, thuisisolatie en afgezonderde behandeling.

Symptomen van COVID-19

(coronavirus ziekte 2019)

Systemisch:

- Koorts
- Vermoeidheid

Ademhaling:

- Droge hoest
- Kortademigheid
- Keelpijn*
- Loopneus*
- Niezen*

Nieren:

- Verminderde functie*

Bloedsomloop:

- Verminderde witte bloedcellen*

Ingewanden:

- Diarree*

*Ongebruikelijk

De herkomst van dat woord is duidelijk, ter herinnering, het gaat om een term uit het Italiaans (quarantina). Afkomstig ten tijde van de pestepidemie in de 14e eeuw en in tijd' geïnspireerd door de religieuze veertigdagen-vastentijd.

Quarantaine, I: quaranta giorni - veertig dagen.

Vóór het zover is kunnen andere middelen worden toegepast. Iemand apart zetten of uit de buurt houden door haar/hem af te zonderen.

Helemaal oorspronkelijk komt dat van het latijnse woord 'insula' dat eiland betekent.

Via het Italiaanse 'isolato' (16e eeuw) en Franse 'isoler' gebruiken wij het nu.

Isoleren

Of we blijven bij elkaar één à twee meter uit de buurt. Dat is in besmettingsverband in zwang gekomen in San Francisco in 2003. De overheid adviseerde om op vrijdag zoveel mogelijk thuis te blijven en niet in groepen samen te komen.

Social distancing, sociale onthouding.

We laten ons vaccineren.

Een vaccin is een middel, entstof, dat bij een persoon (of dier) een immuunrespons opwekt zonder hem ziek te maken. De term vaccineren werd oorspronkelijk gebruikt voor de aan het einde van de 18e eeuw door Edward Jenner ontwikkelde methode om mensen met de koepokken te besmetten, waardoor ze ook weerstand kregen tegen de voor mensen gevaarlijke 'gewone' pokken. De term komt van de entstof tegen 'vaccine' (het Franse woord voor koepokken).

Vaccin, L: Vaccinus - koeien, vaccinia - koepokken.

Met een entstof (inspuiting van een vloeistof) word je immuun voor een bepaalde besmetting. In de vloeibare inspuiting zitten delen van het virus (bacterie) die de bescherming opbouwen; en daarnaast hulpstoffen (verbetering werkzaamheid en houdbaarheid) alsmede wat reststoffen (overblijfsels van de productie).

Je wordt immuun: onschendbaar, of, niet vatbaar. En hoe meer mensen er immuun zijn voor het virus, hoe lastiger het voor het virus is om zich te verspreiden.

Het woord 'immun' had eerst (registratie in 1669) de juridische betekenis van 'vrij, onbelast'.

Later ook van toepassing in de medische wereld.

Immuun, L: immūnis - vrij van (lasten, plichten e.d.)

Mensen die besmet raken met het virus, worden immuun omdat ze antistoffen aanmaken. Als genoeg mensen (zeker 60 procent) van een groep immuun zijn is sprake van groepsimmunitet. Het virus krijgt dan amper kans om over te springen. Als er geen vaccin is, zoals met Covid-19, kun je dit ook toepassen door beperkt, voorzichtig en georganiseerd (bv. sociale distantie) de infectie toe te laten tot je bij voldoende besmetting bent.

Groepsimmunitet

Wil je de besmetting (zonder vaccinatiemogelijkheid) fors bestrijden, dan stop je alle fysieke contacten. Het normale leven kan dan wel mogelijk eerder opgepakt worden, maar immuniteit bouw je niet op.

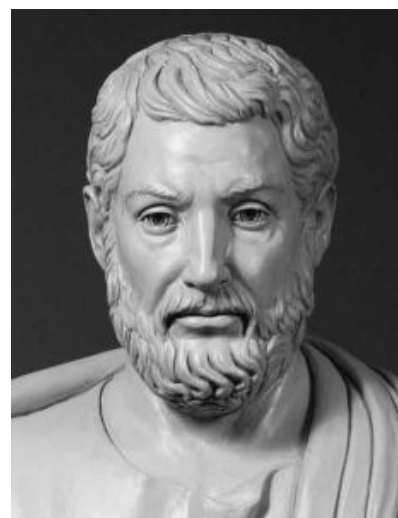
Deze aanpak, lockdown, is in de jaren zeventig vanuit de US overgewaaid. Ze werd gebruikt in het gevangeniswezen en betekende dat gevangenen in hun cellen moesten blijven wegens een opstand of andere gebeurtenis. Later is het verruimd tot een veiligheidsmaatregel waardoor mensen een gebouw (zoals een school) niet in of uit mochten. En nu: mensen mogen een gebied (gemeente, regio of zelfs land) niet in en uit en moeten binnenshuis blijven.

Lockdown, E: vergrendeling/platlegging

Dan ben je aanbeland bij draconische maatregelen. Die zijn genoemd naar de oudst bekende Atheense wetgever: Draco.

Hij leefde rond 620 v. Chr. We kennen alleen legenden van hem, met name over zijn hardhandig ingrijpen.

Draconische maatregelen

Nog wat over Covid-19

-Het is de eerste pandemie die wordt veroorzaakt door een coronavirus.

-We hebben nog nimmer een pandemie meegemaakt die gelijktijdig aan de verspreiding kan worden bestreden.

-Hamsteren hoort typisch bij een infectieziekte. Uit instinct, individualisme en zelfbehoud willen mensen voldoende eten en spullen in voorraad hebben.

WC-papier ook? Het kont-kuisen gebeurt toch niet vaker dan in de infectieeloze tijd?

De wetenschappers hebben een onderwerp voor studie.

-Elke pandemie veroorzaakt vervelende gevolgen, world-wide.

Infectieziekten: millennia-oud en blijvend

Zolang als mensen in groepen bijeen en met dieren erbij leven zijn er infectieziekten. Zeker toen millennia terug de jagers gingen trekken met hun vee kreeg dat een boost. De ziekteverwekkers komen steeds terug, hetzij in oorspronkelijke vorm, hetzij ontwikkeld tot een nieuwe vorm: gemuteerd (veranderd).

Soms na enkele jaren soms na meerdere jaren. Hebben we een vaccin dan beperken we de sterfte. Er zijn wel extra overlijdens (oversterfte, meer doden dan gewoonlijk) door de griep.

Het RIVM houdt het sinds 2009 bij en het zijn altijd schattingen. Oversterfte in de laatste jaren: 2015-16 3900; 2016-17 7503; 2017-18 9444; 2019-(eind maart) 2020 2900.

Als er geen vaccin is (zoals nu voor Covid-19) is hierin niets te voorspellen. Een ding is zeker: het vaccin komt pas 'ergens' in 2021 in breed gebruik.

In de loop van de recente geschiedenis zijn 'dieptepunten' vast te stellen. Een kleine griep.

- In bijbelverhalen en de Griekse geschiedenis.
- Pest van Antoninus (165-180), was vermoedelijk een pokken- of mazelenpandemie, die zich in het gebied van het Romeinse Rijk uitbreidde, en rond de vijf miljoen doden zou hebben veroorzaakt. Door virus. Grote militaire en politieke gevolgen.
- Pest van Cyprianus, die vanaf 250 n. Chr. het Romeinse Rijk teisterde. Bacterie.

Impact: grootscheepse landbouwveranderingen.

- Pest van Justinianus; brak in 541 uit in Egypte. De gevolgen waren tot in de 8e eeuw merkbaar. De pest verspreidde zich rond het Middellandse Zeegebied, het Midden-Oosten en delen van West-Europa. Bacterie. De pest van Justinianus had miljoenen doden tot gevolg. Politieke wijzigingen voor Midden Oosten, Middellandse Zeegebied en Europa.

Verder veel pestgevallen tot de grote pestuitbraak in de 14^e eeuw.

Karel de Grote bv. mobiliseerde in 810 op allerlei manieren zijn volk. Hij gaf o.a. opdracht tot het hamsteren van voedsel.

- Pest (1347-1352), die zich uitbreidde over geheel Europa en naar uiteenlopende schatting 25 tot 75-100 milj. doden veroorzaakte (een derde van de toenmalige Europese bevolking!). Bacterie-infectie. Grote politieke en religieuze gevolgen.
- Pest (1896 tot rond 1945), die zich wereldwijd uitbreidde met zo'n 12 miljoen doden. Bacterie.
- Spaanse griep (1918-1920), verspreidde zich wereldwijd en veroorzaakte 500 miljoen zieken en 20 tot 100 miljoen doden.
- Aziatische griep (1957) met een miljoen doden.

• Hongkonggriep (1968) met 700.000 tot 1 miljoen doden.

• Mexicaanse griep (11 juni 2009 tot augustus 2010) met ten minste 400.000 doden.

Financiële gevolgen voor Mexico.

• SARS (2002-03) 774 slachtoffers en de

• Ebola (in 1976 ontdekt) woedt nog.

• Covid-19. Op 11 maart 2020 stelde de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) officieel vast dat de uitbraak van het SARS-CoV-2 virus tot een pandemie heeft geleid.

Pest

Men zegt wel pestis of pestilentia. Pestis atra of atra mors (L). De term atra kan zowel met 'verschrikkelijk' als met 'zwart' worden vertaald. De term Zwarte Dood duikt voor het eerst op in de zestiende eeuw in Zweden (1551, Swarta Doden)

De pest is een infectieziekte die vooral van de 14e tot en met de 19e eeuw in Europa veelvuldig, bij vlagen epidemisch en zelfs pandemisch voorkwam en enorme aantallen slachtoffers maakte.

De ziekte wordt veroorzaakt door de bacterie Yersinia

pestis, bij sommigen ook bekend als pestbacil. De meest voorkomende vormen van de pest zijn builenpest en longpest. Men schat dat door de Zwarte Dood van 1347-1351 een derde deel van alle Europeanen, destijds enkele tientallen miljoenen, het leven liet.

Er zijn nu nog incidentele besmettingen. De pest vormt voor medici geen probleem meer omdat de ziekte over het algemeen snel en effectief bestreden kan worden met behulp van verschillende goedkope antibiotica, zoals tetracycline en doxycycline.

100 Jaar griep, globaal overzicht

De Spaanse griep 1918

De oorsprong van deze ziekte ligt in Amerika. In januari 1918 brak in Haskell County, Kansas, een grieppepidemie uit die niet de ouderen en kinderen trof, maar jongvolwassenen. In februari viel een aantal doden. De lokale plattelandsarts maakte er een beschrijving van voor de gezondheidsautoriteiten, die dit op 5 april publiceerden.

De epidemie was echter eind februari weer even plotseling verdwenen als ze was gekomen, en de opgeroepen jongemannen uit de streek hadden zich voor legerdienst gemeld bij Camp Funston, Fort Riley. Prompt brak daar opnieuw op 4 maart de ziekte uit, te beginnen met de legerkok.

De troepentransporten naar Europa zorgden voor een verdere verspreiding op het toch al vreselijke strijdveld in noord Frankrijk. De Spaanse pers maakte de epidemie wereldkundig; vandaar de naam Spaanse griep. Dit nieuwe virus leidde uiteindelijk tot de pandemie. Je weet het: schattingen lopen uiteen van 20 tot 100 miljoen doden wereldwijd.

Aziatische griep 1957

De Aziatische griep met 1.1 miljoen doden noemden wij A-griep, gevaarlijk voor kids en jong-volwassenen. Vanuit de Spaanse griep gemuteerd via dieren (varken) en voor het eerst in Singapore in februari 1957 gerapporteerd, daarna over de hele wereld verspreid.

Hongkonggriep 1968

De Aziatische griep was na 1957 verdergegaan als, zoals we noemen, wintergriep. Met een hybride variant van de Aziatische griep en de vogelgriep ontstond, waarschijnlijk in China, een nieuwe pandemie, met een uitbarsting in Honkong. Bijna één miljoen doden. Vanaf 2006 uitgestorven, maar ze is in de winter nog immer actief als seizoensgriep. In 1977 volgde de Russische griep met slachtoffers onder 25 jaar. Bij ons beperkt; aantal slachtoffers onbekend.

Mexicaanse griep 2009

Ook wel varkensgriep genoemd. Ontstaan uit mutaties van de Spaanse griep en in 1998 in de VS vastgesteld. Uitbraak in 2009 in een Amerikaanse varkensstal in Mexico. Verspreid over de hele wereld. 400.000 doden, vooral jongeren onder 25. Zestig in Nederland.

SARS 2003

Het 'Severe Acute Respiratory Syndrome coronavirus' is het virus dat de ziekte SARS veroorzaakt. Het behoort tot de coronavirussen. Het virus was vóór de uitbraak van SARS in 2003 nog niet bekend. SARS werd voor het eerst in de Vietnamese hoofdstad Hanoi herkend als infectieziekte. Tien landen gingen, meer dan een maand, op zoek naar de ziekteverwekker. Na 2003 werden ver-

schillende verwante virustypen ontdekt met andere dieren, zoals vleermuizen, als gastheer.

Daarom besloot de ICTV (International Committee on Taxonomy of Viruses) in 2009 om deze typen samen met het SARS-virus onder te brengen in de soort SARS-gerelateerd coronavirus (officieel: Severe acute respiratory syndrome-related coronavirus, afgekort SARSr-CoV). Ook het later ontdekte virus, het huidige, dat begin 2020 een pandemie veroorzaakte, is bij deze soort ingedeeld en is daarom door de WHO SARS-CoV-2 genoemd. (WHO = World Health Organization, oftewel Wereldgezondheidsdienst.)

MERS 2012

Genoemd naar de plek waar het is ontstaan, het Midden-Oosten 'Middle East Respiratory Syndrome-virus'. Ook een coronavirus en in september 2012 ontdekt. 640 Slachtoffers.

Ebola

In december 2013 wordt bij een klein jongetje uit het dorpje Méliandou te Guinée ebola geconstateerd. Het is de start van de grootste ebola-epidemie. Ebola was er al geruime tijd.

Op 29 september 1976 komt een Sabena-piloot in Antwerpen een thermosfles uit Zaïre afgeven.

Daarin treffen de jonge onderzoekers Guido van der Groen en Peter Piot bloedstalen aan van een Vlaamse missiezuster die een onbekende ziekte heeft gekregen waaraan al tientallen mensen gestorven zijn.

De naam Ebola komt van de gelijknamige rivier in Congo (Zaïre). In 1976 ging om een tweede ziekte-uitbraak in de plaats Yambuku.

De aandoening veroorzaakt een hoog sterftecijfer en er is nog geen specifieke behandeling of geneesmiddel beschikbaar tegen het virus.

Locked down

Wat is er bij Weerderheem 'gecancelled' of 'locked down' (afgelast of platgegooid zeg maar)

- 17 maart: de ALV, de ledenvergadering + het onderwerp 'kadastrerzaken' was al gecancelld.
- 21 april: lezing Ernst Vos 'De Duitse inval 10-15 mei 1940' afgelast.
- 19 mei: lezing Cor van der Heijden 'Anton Schellens, fotograaf van het ongerepte Brabantse plattelandsleven' afgelast.
- Heemkammersluiting (dinsdagen) tot aan het zomerreces (zomer: juni-juli-augustus)
- Bijeenkomsten-vergaderingen op de heemkamer gaan niet door

Voor de Weerderheemleden met Tilburgse afkomst

Pokken, 49 jaar geleden

Deze leden hebben mogelijk de pokkenepidemie (laatste in Nederland) van 1951 meegemaakt. Dat waren Chinese toestanden, en . . . Tilburg op slot!

Ambulance Tilburg, 1951

Dodelijke zwarte pokken. Gruwelijk jeukende zwe-
ren over het hele lijf, tot in je ogen en mond. De
gemeentelijke hoofdinspecteur van de Volksge-
zondheid maakt op Koninginnedag bekend dat er
enkele gevallen van pokken zijn. De alarmbellen
gaan af, in Tilburg én het hele land. Besmette
mensen moeten in eerste instantie binnen blijven
met op het raam: plaat met 'besmettelijke ziekte'.
Tilburg domineerde wekenlang het landelijke
nieuws. Dagelijkse berichten en statistieken over
besmettingen. Binnen een etmaal is de kinderaf-
deling van het St. Elisabeth Ziekenhuis ingericht
voor de opvang en zitten de eerste zestien patiën-
ten in quarantaine. Er volgen er nog ruim dertig.
Wie in contact is geweest met pokkenpatiënten
gaat elders in quarantaine.

De werkwijze is 'isolatie' en 'op slot'.
Beperkte markt, afgelasting van het circus en de
sportevenementen (bv. Willem II - Heereveen),
geen bedevaart naar Sint Job (Berkel-Enschot) en
economische malaise.

Wat volgt is massale vaccinatie. Bijna de gehele
Tilburgse bevolking - ruim 100.000 mensen - wordt
binnen tien dagen ingeënt. Rijen dik bij de huis-
arts, bij het café, het politiebureau en het GGD-
gebouw, onder politiewaakzaamheid. Je weet het
nog . . .

Na twee weken stagneert het aantal besmettingen.
In de derde week van mei 1951 wordt het verbod
op massabijeenkomsten opgeheven.

Op 30 mei is Tilburg officieel weer pokkenvrij.
Uiteindelijk zijn twee inwoners aan de pokken
overleden: een 27-jarige man en een 72-jarige
vrouw. Ze zijn in loden kisten begraven op de
gemeentebegraafplaats.

Spaanse griep in Tilburg, ruim 100 jaar geleden

Eerst kleine berichten in de lokale kranten die
vanaf de zomer van 1918 steeds meer opvallen.
Er wordt gesproken over een onbekende ziekte, de
Spaanse griep.

Vooraf tips worden gegeven ter voorkoming:

*De sublimaat-inspuiting (kwik-chloride) - wordt al
snel afgeserveerd. Zorg voor reinheid op het li-
chaam, op de kleding en in de woning scoort steeds
hoog. Alsook de frisse lucht. Geen stof vegen met
een bezem. Volop aanbiedingen van anti-griepmid-
delen. Speciale Alpenthee voor maar 45 cent ver-
krijgbaar (uit Delft) zou helpen. In Tilburg veel
duurder overigens. De Tilburgse Courant adver-
teert met 'speciale pastilles' van 1,75 gulden per
buisje. Echt in de buidel tasten moet je voor ab-
dijsiroop. Die kost wel 2,25 gulden en in de grote
verpakking en zelfs 3,75 gulden per fles. En . .
vergeet uw biechtvader niet; een gerust geweten
is een goed middel om het lichaam te sterken.*

Op 24 augustus 1918 schreef de Tilburgse Courant
dat de examens van de Rijks HBS werden uitge-
steld. Op 19 september 1918 verscheen de melding
van een nieuwe uitbraak van de griep in Spanje.
Daarna explodeerde de epidemie echt in Neder-
land. Een voortdurende stroom van berichten over
scholen die gesloten werden en openbare bijeen-
komsten die werden verboden, kwam op gang. Veel
berichten over longontsteking. Op 31 oktober
werden de bioscopen gesloten en mochten er geen
andere bijeenkomsten meer gehouden worden.
Op 8 november moesten deken en pastoors van
Tilburg ingrijpen en de kerkgangers met griepge-
vallen in het gezin of in hun omgeving verzoeken
niet meer ter kerke te gaan. De kerkdiensten wer-
den ingekort. Een dag later werden alle scholen
gesloten. Er heersten ook mazelen, kink- en slijm-
hoest.

De krant berichtte nu dagelijks over het aantal
sterfgevallen in de stad als gevolg van de Spaanse
griep. In november 1918 stierven 324 inwoners.
Op 2 december gingen de scholen weer open en op
14 december meldde de krant dat de griep over
zijn hoogtepunt heen was.

Uiteindelijk stierven er (globaal) ongeveer 60.000
Nederlanders aan de Spaanse griep, 22.000 aan de
griep zelf en 38.000 aan de longontsteking die
daarvan het gevolg kon zijn. Het sterftcijfer
schoot in 1918 omhoog van 13 naar 17 promille.

Bij deze Heemifo

- Nieuwsbrief Babants heem maart
- Nieuwsbrief Brabants Heem april
- De Koerier 84 van Brabants Heem